

Jože Primc

Nekdaj in danes v Zgornji Kolpski dolini

Zgornjo Kolpsko dolino odkrivajo Slovenci šele v zadnjih letih, ko tu poteka meja s Hrvaško. Prej zanjo velika večina sploh ni vedela. Obsega območje od Babnega polja (Prezida) preko Čabra, Osilnice, Kužlja in Fare do Predgrada oz. Dola, in to današnjo slovensko in hrvaško stran. Na slovenski in hrvaški strani je to jugozahodni del nekdanjega kočevskega gospostva, v sredini kostelskega gospostva in na jugu poljanskega (Predgrad) gospostva. Zajel pa sem predvsem območja današnjih slovenskih občin Loški potok, Osilnica in Kočevje ter delno območje nekdanjih hrvaških občin Čabar in Delnice, ki sta danes tudi razdeljeni na več manjših občin. Večji in zanimivejši kraji so na slovenski strani Podplanina, Črni Potok, Osilnica, Srobotnik, Kuželj, Fara, Kostel, Žaga, Bilpa, Laze, Dol in Predgrad (in še nekatere vasi, ki so danes brez prebivalcev ali pa v njih prebiva le še po ena družina (Rački Potok, Žlebi itd.)).

Na tem območju sem v zadnjih 20. oz. 30. letih obiskal več predvsem starejših ljudi, ki so mi pripovedovali, kako so v teh krajih živeli nekdanj, kaj so delali, v kaj so verjeli, kakšne navade so imeli, kako so se zdravili itd. V take dele sem razdelil tudi ta zapis. Vsak del pa je predstavljen s pripovedjo pripovedovalcem in približnim datumom zapisa, po možnosti pa tudi s primerno fotografijo. Pod sestavki, ki so zapisani v pogovornem jeziku (kot ljudje še danes govore v tistih krajih), so razložene manj znane besede.

GOSPODARSTVO**Črednik**

Tu, na vogalu, je stala včasih skromna stara hišica. V njej sta živela mož in žena, ki nista imela otrok. Mož je več kot štirideset let pasel živino iz vse naše vasi Kužlja. Zato smo mu rekli črednik. Pasel je čredo okoli 80 glav govedi. Imel je rog. Ko je zatrobil vanj, je bil to znak, naj ljudje priženejo živino, da jo bo gnal na pašo v planino. Pasel je tudi pozimi, če ni bilo snega, in takrat je živina obirala tisto, kar je še ostalo zanj užitnega na grmovju in vejah dreves.

Črednik je jedel po hišah v vasi. Pri vsaki hiši je bil na hrani toliko dni, kolikor goved tiste hiše je pasel.

Ko je črednik umrl, je oče odkupil njegovo hišico in jo podrl ter naredil leta 1903 to hišo, v kateri živim še danes. Oče je bil samouk-mizar, imel pa je še druge poklice.

Povedal Jože Ožanič-Jarkin iz Slov. Kužlja, rojen 1912 v Slovenskem Kužlju.
Slovenski Kuželj, dec. 1992.

Žaga v Srobotniku

Moja teta Katarina je prevzela kmetijo v Ograji, ki je ni hotel moj oče in je odšel raje v Ameriko. Njen mož, pisal se je Jerina, je bil doma iz Bistre pri Borovnici. Delal je na žagi v Srobotniku. Tam je bila najprej vodna žaga, nato pa parna. Dokler je bilo lesa v gozdovih v bližini Rak, so furali s konji v dolino. Ko pa je bilo to strošeno, so žago opustili in prenesli ogrodje v Pirče. Še moj oče je pripeljal železni dimnik – to je bilo, še preden je odšel v Ameriko – in je še danes na naši hiši, zgrajeni leta 1902.

Kasneje je bila zgrajena še žaga v Račkem potoku in je danes tudi ni več. V Račkem Potoku je bila gostilna, tako so pravili starejši ljudje. Tukaj je bil prelaz iz Kolpske doline preko Rak za na Kočevsko. Tod smo hodili v Kočevje, seveda peš, po pet ur.

Sporočil Jože Ožanič-Jarkin iz Slovenskega Kužlja. Rojen 1912 v Slovenskem Kužlju.
Kočevje, februar 1993.

Žaga na Žagi

Našemu kraju se reče Žaga, ker so bile tu žage. Prva je bila na Dolenji Žagi, druga pa je bila prav naša, na Gorenji Žagi. Gorenji Žagi so prej, ko še ni bilo žage, rekli Loge.

Žaga je bila na vodo tako, da se je kolo vrtelo in poprijemalo, potem pa gor vrtelo. Smo rekli trančmisija. Tako sta ojnica in žaga delali. Po vojni so rekli, da je to zastarelo, in je žaga propadla. Danes je od nje ostalo le še kolo in nekaj drugih ostankov.

Povedala Katarina Rauh z Žage.
Žaga, julij 1995.

Prenos na prasico

Škoda je, ko ni več Janežičeve žage in mlina v Žlebeh. Tista žaga je bila nekaj posebnega, res zanimiva. Imela je vanjsko kolo, znotraj pa je bila pribita pinta, da je direktno gonila. Ni bilo nobenih prenosov. So rekli prej »prenos na prasico«, ker ni bilo nobenih jermenov, nobenih prenosov. To bi bilo danes zelo zanimivo.

Povedal Rudi Verderber iz Bilpe.

Stari sod

Jaz sem sodar, moj oče je bil sodar in ded je tudi delal sode. Še zdaj imam v kleti sod, ki ga je naredil od očeta oče in je star preko sto let. Ded je bil samouk, a njegov sod uporabljamo še danes. Če je klet dobra, bo sod dalj časa gveral, če pa je slaba, bo dobil plesen. Sod drži kar 450 litrov.

Imamo pa še vedno čebelnjak, ki ga je leta 1917 postavil ded. Še danes je na njem letnica in tudi napis Rauch Matija. Pri nas rečejo tudi »Pri Romovih«, ker so tako rekli na domu deda, ki je bil doma nekje od Bistrice na Dolenjskem.

Povedal Franc Rauh iz Bilpe.

Bilpa, julij 1955.

* gveral – zdržal, trajal

Popravljalci ur

Moj oče je bil krošnjak. Popravljal je ure po Hrvaškem do Slavonije, Banata in Bačke.

Na hrbtu je nosil urarski koš, v katerem je imel orodje za popravilo stenskih ur, vekaric in žepnih ur. Ročnih ur takrat še ni bilo.

Na pot je odhajal pozno jeseni, ko je ponehalo delo na njivah. Podobno je iz našega, osilniškega konca hodilo po svetu več popravljalcev ur.

Povedal Jože Štimatec iz Bosljive Loke 13, rojen 1930 v Bosljivi Loki.

Osilnica, december 1992.

* vekarca – budilka

Bajonet auf

To se je zgodilo, ko sem bila še doma, na Vrhu. Moj stari ata so bili krošnjar. So na Madžarsko hodili. Nekoč so k nam prišli žandarji. Rekli so, da stari ata ne smejo več tistega imeti, ko dozday. Bili so namreč kot njihov predsednik. Ne vem toliko, kaj so imeli med seboj. Orožniki so rekli, da ne smejo oni več tega imeti, da ne smejo krošnjarit ali tistega. Stari ata so potem naredili pritožbo, da se jim zamalo vidi, ker so prišli žandarji k njemu »bajonet auf«, se pravi z bajoneti na puškah. To jim je bilo izpod časti, saj bi morali biti orožniki brez bajonetov, ker je bilo videti, kot da so oni, stari oče, naredili kakšen kriminal. Saj so le takrat prišli žandarji na dom z »bajoneti auf«, če so šli po kakšnega kriminalca. Takrat sem bila še majhna, kakih 10 let sem bila stara.

Povedala Katarina Rauh z Žage, rojena 1915 na Vrhu.

Žaga, april 1993.

Pri predi

Na potoku v Lazih pri Kužlju je bil včasih mlin. Mlinar pa je bil še posebno znan po tem, da je nabiral v potoku posebno kamenje in iz njega izdeloval bruse. Nabiral je tudi gobe, ki so rasle na bukvah. Oblikoval jih je na okroglo, kot bruse. Brusne kamne in tako oblikovano gobo je vpel v posebno vreteno. Brus in gobo je poganjal z ного, ker je bila to taka naprava, kot so jo nosili s seboj brusarji (brusilci), oz. podobna kot oblikujejo nanje glinaste lonce. Tako je z brusom brusil razne nože in britve, hkrati pa jih je z gobo še zgladil.

Nad tem mlinom pa je bila siromašna hišica, ki so ji rekli vsi »Pri predi«. To ime je dobila zato, ker so se tam zbirale predice in predle na kolovratu lan oz. povesmo pa tudi volno.

Lan je bilo treba najprej posejati, nato požeti, potem pa so ga ženske razprostrelle po košenicah, da se je sušil. Nato so lan sušile še v sušilnicah za sadje. Notri je bil le toliko časa, da se je segrel, bil topel. Nato je kakih 8 trlic lan trlo na trlicah, da je prišlo ven povesimo. Ko so delo končale, so si pripravile vedno pojedino: potico, orehe in domač mošt. Če so med njihovo pojedino prišli mimo – pojedina je bila zunaj – fantje ali možje, so jim natresle za vrat odpadke lanu, ki so ostali po tretju. Ti laneni odpadki so na koži povzročali močno srbenje. Fantje so seveda zbežali.

Prele pa so vedno v isti hiši »Pri predi«. Delale, se pravi predle, so tudi ponoči. Zato so imele vedno na sredini sobe posodo z vodo. Nad njo so imele luč, ki so ji rekli fagla. To je bil debelejši leskov kol, ki so ga na vrhu razklali, da so lahko vanj zatikali luske, kot so rekli trskam. Ogorki s fagle so padali v posodo z vodo in tako ni prišlo do požara.

Kasneje so si pri delu svetile tudi s slabo lučjo, ki je le brlela in migotala in so ji zato rekli migica. Še kasneje pa so si svetile tudi z manjšo petrolejko, ki so ji rekli tudi filar.

Povedal Jože Ožanič-Jarkin iz Slovenskega Kužlja, rojen 1912 v Slov. Kužlju.
Slovenski Kuželj, dec. 1992.

Domača dela, opravila in obrti

Včasih so pri nas sejali tudi konopljo in lan. Iz tega so izdelovali vrvi in mreže. Iz lanu so bile tudi plahte (rjuhe), hlače, prti in torbe za šolo, kar vse so na roke sešile ženske.

Šola je bila v Kužlju. Za pisanje smo imeli tablice in kamenčke (črtala). Bolj malo smo pisali tudi s črnilom (tinto). Tinto smo naredili sami iz črnih jagod tintovice. Najprej smo jih zdrobili in nato kuhali. Taka tinta je bila precej dobra.

Pri Grivcu je bil tesar in kobljar Peter Majetič, ki je bil rojen na Rakah. Izdeloval je razne posode: kadi, škafe, golice za mleko, žlajkarje, barilca za vodo in drugo. Vse je bilo iz lesa, tudi obodi so bili leseni. Bil je zelo nadarjen tudi za pletenje raznih košar.

Oblečeni smo bili največ v hlače iz domačega lanenega blaga. Kot pastir sem imel na nogah cikle. Izdelane so bile iz javorovega ali meklenovega lesa. Na nogah jih je držalo ličje od lipe, pribito na cikle s starimi žebli, s kakršnimi so sicer podkovali konje ali vole. Včasih je bilo namesto ličja usnje, če ga je bilo kaj pri hiši. Sicer pa so bile noge gole in zato vse obtolčene. Takrat sem pasel po pet govedih in še ovce. Ko sem prišel s paše, je bilo še vedno treba kaj delati.

V planini se je nekdanj kosilo do stene. Bilo je nevarno, ker je bilo zelo strmo. Zato so si kosci dali na noge mačke, to so bile neke vrste dereze, s katerimi so se kosci lahko obdržali v tem, nevarnem, položaju. Seno smo nosili v mrežah ali krošnjah. Na dostopnejših krajih smo seno vozili tudi z vozom.

Živeli pa smo takrat bolj slabo. Za zajtrk so bili koruzni žganci in mleko. Opoldan zelje, repa, korada, ješprenj, fižol, krompir. Za večerjo zopet žganci, mleko ali prosena kaša.

V trgovino smo hodili peš v Faro-Vas in na Brod. V Petriini je bila podružnica pošte. Takrat je prihajalo k nam veliko pisem iz Amerike, kamor so odšli naši na delo. Vrnilo se jih je bolj malo, ker so si tam ustanovili družine.

Ljudje iz naših krajev so tudi krošnjariji po Slavoniji, Madžarski in drugod. Na pot so odhajali jeseni, ko so bila postorjena glavna dela na kmetijah, spomladi pa so spet prihajali domov, ker je bilo treba obdelati zemljo.

Sporočil Jože Ožanič-Jarkin iz Slovenskega Kužlja. Rojen 1912 v Slovenskem Kužlju.
Kočevje, februar 1993.

Veliki požar

Leta 1921 je nastal v oktobru pri nas velik ogenj. Jaz in sosedov Matija sva pasla krave nad vodo Žlebcu. Matija je dejal, da bo zanetil ogenj. Svetoval sem mu, naj zakuri na skali. On pa me ni poslušal in je zakuril ob plotu.

Takrat pa je bilo zelo hudo in ogenj se je hitro razširil na vse strani. Hitro smo pognali živino proč, da ne bi katera krava zgorela, saj je bila živina že obdana s plameni. Ogenj je prišel celo do vaških hiš. Kuželjčani pa so v škafih nosili vodo in gasili. Vas so tako ubranili pred ognjem, je pa takrat pogorela vsa planina, ograjska, lazarska in kuželjska, vse do velike stene in še na petrinjsko je segel ogenj. Na srečo pa je ponoči zapadel sneg. Tako je bilo manj nevarnosti, da bi ogenj segel še v druge kraje proti Kočevski.

Potem so prišli žandarji in spraševali, kako je nastal ogenj. Oba sva se tresla od strahu. Ker je bil Matija mladoleten, so mu izrekli kazen, da mora biti po pouku zaprt v šoli trikrat po tri ure. Učiteljci pa se je Matija smilil in je bil zaprt le enkrat ves popoldan.

Po tem velikem ognju smo imeli veliko dela. Nasekati je bilo treba veliko kolov, da smo spet naredili plotove, ki so preprečevali živalim, da bi hodile na njive in delale škodo. Iz planine smo navlekli kar na sebi veliko drv. Takrat je bila planina pusta, dokler se ni po nekaj letih spet obrasla. Tista prva leta po ognju je bilo tam veliko jagod in mavrahov.

Povedal Jože Ožanič-Jarkin iz Slovenskega Kužlja, rojen 1912 v Slov. Kužlju.
Slovenski Kuželj, dec. 1992.

RIBOLOV NA KOLPI

Ribolov pred 100 leti

Grof je pustil ribo loviti vsem, ki jim je Kolpa poplavljala njive, travnike in jim škodo delala. To mi je povedal že moj stari oče.

Ko sem bil še mlad, sploh nismo lovili s trnki. Posamezniki so lovili z ostmi in vršami. Lovili pa smo tudi skupinsko, in to z mrežami in saki. Za skupinski ribolov smo se zbrali poleti ob nedeljah okoli 10. ure, ko je bilo že bolj toplo. Vzeli smo mrežo, ki sem jo spletel jaz in je bila dolga okoli 18 m. Pridružili so se nam še sosedje – kakih 6 do 8 – s saki in še nekaj fantov, ki so imeli le palice. Na ribolov smo se odpravili v prvih letih vsi, kasneje pa le tisti, ki mu je Kolpa poplavljala in je imel pravico do ribolova.

Pred začetkom ribolova smo si slekli vrhnja oblačila. Na sebi smo obdržali le srajce in notranje, spodnje hlače, obuli pa smo si stare čevlje, ki jih ni bilo škoda. Mrežo smo vrgli najprej pri našem, Šnebergerjevem jezu. Ob straneh pri mreži so zagradili vodo še tisti, ki so imeli sake, da bi nam pobegnili kar najmanj rib. Tisti, ki niso imeli nič, pa so šli gor ob vodi in s palicami žokali po vodi in plašili ribe, da so zaplavale v mrežo in sake. Nato smo mrežo z ribami izvlekli in vse skupaj ponovili pri Janežičevem jezu v Žlebeh. Po končanem ribolovu smo si ribe razdelili: največ je dobil lastnik mreže, manj oni s saki, najmanj pa fantje, ki so s palicami plašili ribe. Bilo je hecno in res lepo pri takem ribolovu. Kolpa je bila takrat polna rib. Tako smo lovili vse do zadnje vojne in tudi med njo, čeprav takrat ne bi smeli več.

Tak način ribolova in sploh vsak ribolov so nam prepovedali v Stari Jugoslaviji. Med ljudmi ob Kolpi je namreč prišlo do nevoščljivosti in preprirov. Ribolovne pravice so se

lastili le tisti, ki jim je Kolpa poplavljala, ostali pa so bili nevoščljivi in so trdili, da lahko tudi oni lovijo. Zapisanega o ribolovnih pravicah pa ni imel noben nič in tako nihče ni vedel, kdo je gospodar Kolpe in pritokov. Te vode pa v prejšnjem stoletju niso bile polne le plemenitih rib, ampak tudi rakov-jelševcev, ki so jih vozili celo cesarju na Dunaj. Med ribami so bile najbolj priljubljene postrvi, ki so jim Nemci rekli «kajzerfiš». Prepirov o ribolovu ni bilo konca, zato se je vmešala oblast, in če se ta vmeša, potegnejo podložniki vedno krajši konec. Tako se je zgodilo tudi tokrat: nobeden ni smel več loviti.

Ljudje pa te odločitve niso spoštovali in so lovili naprej. Zato je prišel v Grgelj sam vahtmojster iz Petrine nasproti Broda na Kolpi. Pisal se je Sojer. Bil je strog, a pravičen, zato so se ga ljudje bali, hkrati pa so ga spoštovali in ga imeli celo radi. Zato so ga kasneje prestavili najprej v Kočevje, nato pa nekam v Srbijo, saj pravični vahtmojster pri oblasteh ni bil priljubljen.

Vahtmojster si je belil glavo, kako bi zadevo okoli ribolovnih pravic razrešil. Za nasvet je vprašal celo oblast v Ljubljani, od koder je dobil obvestilo, da v Kolpi domačini ne smejo ribariti.

To je ljudem tudi povedal. Je pa bil vahtmojster res dober in je navodilo prikrojil po svoje in dejal ljudem, da lahko vsak na dan ulovi ribo, več pa ne. Dodal je še, da bi tudi on lovil ribe, če bi tu živel.

Rib je bilo v Kolpi takrat res veliko, dovolj za vse. Ljudje ob Kolpi so – ko so šli na njive ali travnike – vedno jemali s seboj osti, da so mimogrede napičili kakšno ribo, po možnosti sulico, kot so na slovenski obali rekli sulcu, ali mladico, kot isti ribi še danes rečejo na hrvaškem bregu Kolpe.

Povedal Anton Šneberger iz Grglja, rojen 1882 v vasi Reber.
Grgelj, 17. maj 1984.

Dragocene vidre

Pokojni Južnič iz Slavskega Laza je bil mojster za lovljenje vider. Nastavljal jim je pasti. Nekoč mu je nekdo ukradel past, ki jo je nastavil Južnič vidri pri Kobilni jami. Potem je pravil okoli, kako je videl medveda, ki se je ujel v tisto past in hlačal ter krvavel nekam v gozd.

Tudi pri Sapniku je Južnič nastavljal vidram, ki jih ni imel rad, saj je bil znan gojitelj rib in ribiški čuvaj pa tudi lovec. Ujela se je vidra. Južnič je odložil puško in snel iz pasti vidro. Ta pa je skočila in pobegnila. Bil je Južnič mojster za vidre, zdaj pa vider pri nas ni več videti.

Vidre so včasih imele ceno. V stari Jugoslaviji si dobil za vidrino kožo 900 do 1000 din, kolikor je veljala krava. Moj oče je eno ujel in se oblekel in obul, toliko je dobil. Neko leto pa je ujel kar tri kune, ki so tudi imele dobro ceno, in zanje dobil toliko, da je oblekel vseh nas sedem otrok.

Povedal Anton Janežič iz Žlebov, rojen 1932 v Žlebeh.
Žlebe, julij 1995.

Ded je utonil (fonetični zapis)

Od moje babe deda je utonil u Koupi. Bili su tle, v Trgi, na Kraljevo. Najprej pri maši, potem na pijači. Ko so prišli sem preko Koupe, zjutraj, ni bila velika voda. Ko so se

vračali, pa je bila velika voda. Čoun se je prevrnil i mamin deda je utoniu. Voda ga je ven vrgla u Radencih.

Ta deda je prej delau sedem let u Pešti. Narediu si je hišo, u Pešto pa je šeu, da je i brati pomagal hišo zidat. U Pešti je 7 let moral tiskarski stroj na roke vrtet. Hudo je blo.

Povedal Peter Marinč iz Trga-Kostel; rojen v Brsniku.
Kostel, julij 1995.

deda – ded, Pešta – (Budim) Pešta, čoun – čoln, baba – stara mama, tle – tukaj

Kolpa je zamrznila

25. novembra 1928 je zapadel visok sneg. Zaradi hudega mraza in snega so prišle celo srne v skedenj jest seno. Po visokem snegu niso mogle, zato so prišle po jarku, kjer je bilo manj snega.

Poti so bile zaprte. Več dni je bilo zelo hudo. Bil je tako hud mraz, da je bilo vse ledeno, tudi Kolpa je zamrznila. Vse to je trajalo do spomladi 1929. Take zime niso doživeli nikoli prej niti najstarejši ljudje.

Povedal Jože Ožanič-Jarkin iz Slovenskega Kužlja, rojen 1912 v Slov. Kužlju.
Slovenski Kuželj, dec. 1992.

Sekali so led

V moji rojstni hiši v Banja Loki smo imeli nekđaj gostilno, trgovino in mesnico. Takrat še ni bilo hladilnikov in zmrzovalnikov. Na mlaki, ki smo ji rekli Na Kalu, smo sekali led in domov vozili ledene plošče, da so hladili živila.

Povedala Marija Cetinski iz Novih sel, rojena Rački 1921 v Banja Loki.
Nova sela, avgust 1995.

Kako smo včasih lovili ribe

Otroci so ribarili s -trnki-. Naredili so jih tako, da so zakrivali bucike. Ta trnek so navezali na vrvico, ki so jo uporabljale ženske za šivanje domačih copat. Za ribiško palico pa so si urezali leskovko. Če je prišla večja riba, ki jih v Kolpi ni bilo malo, se je bucika zravnila in je riba pobegnila. Nekateri otroci pa so kradli mamam šivanke in jih krivili nad plamenom sveče ali petrolejke. Taki trnki pa se tudi ob prijemu večje ribe niso zravnali.

Malo večji otroci so lovili na -kal- oz. na -kale-. Kal so si uredili v plitvejšem delu Kolpe tako, da so plitvino ogradili z 10 do 15 cm visokim »zidom« iz kamnov. V spodnjem delu pa so pustili kakšne 60 cm široko odprtino. V kal so nato nasipali pšenico, ki jo je voda počasi odnašala in privabljala ribe v kal. V grmovju je bil skrit opazovalec-otrok, in ko je bilo v kalu dovolj rib, so tisto odprtino v kalu hitro zagradili z desko in ribe so bile ujete. Seveda pa rib v kalu ni bilo lahko ujeti. Zato so jih obmetavali s prodom in kamenjem, da so jih pobili ali vsaj omamili, in šele potem so jih lahko pobrali. Seveda je pri tem početju veliko preplašenih rib preskočilo ograjo iz kamna in se rešilo. Uplnjene ribe so bile v glavnem kljeni.

Odrasli so lovili z vršami, saki, ostmi in mrežami. Ves ta ribolovni pribor so si izdelovali sami.

Nočni ribolov je prišel v poštev le, ko ni bilo lune, voda pa nizka, čista in mirna. Tak ribolov je bil mogoč le s čolnom, ki je imel poseben podaljšek, »svečnik« smo mu rekli. To je bila nekakšna košarica iz železa. Vanjo so zelo tesno skupaj naložili suha in trda drva, a tako, da so stala pokonci. To so zažgali in ta ogenj je trajal 15 do 20 minut. Svečnik je bil zunaj čolna zato, da žerjavica ni padala v čoln, ampak v vodo. Ko je kurjava v svečniku pošla, so čoln spet zapeljali h kraju in ga znova napolnili. Svetloba iz svečnika je privabila ribe, motila pa bi tudi tistega v čolnu, ki je čakal, da bo z ostmi nabadal ribe. Zato so med svečnik in čoln namestili še poseben zastor iz platna ali česa drugega. Tako so ujeli največ mren, sulcev in podusti, manj pa postrvi in lipanov. Platnice in klenci pa so vedno zbežali v temo in se jih tako ni dalo ujeti. Pozneje so take svečnike zamenjali s karbidovkami, platneni zastor pa s pločevino.

Posebne vrše pa so polagali na jezovih, a le na tistih, ki so bili že med gradnjo prirejani za tak ribolov. Vsak jez je imel obliko loka, da je lažje zdržal pritisk vode. V nekaterih jezovih pa so med gradnjo uredili posebne žlebove, po katerih so ribe silile navzgor, proti toku. Nad luknjo v jezu – običajno je bila to luknja v deski – so na zgornji strani jezu pritrdili pleteno vršo. Obod vrše je bil iz leskovih palic, na njem pa mreža. Riba se je pod jezom zagnala in splavala v vršo, ki je bila pritrdjena tako, da se riba v njej ni mogla obrniti in pobegniti. Nekoč se je v tako vršo na nekdanjem Žagarjevem, zdaj Lampetovem jezu ujel tako velik sulec, da mu je kar velik del repa gledal iz vrše. Ta način ribolova pa je popolnoma izumrl, ker so se jezovi podirali, če so jih pa popravljali, so korito za vrše in luknje zazidali.

Povedal Mirko Rauh iz Lazov ob Kolpi.
Lazi, leta 1985.

S šibo ujel sulca

Dolani so kosili visoko v hribu. En je opazil v Kolpi pod dolskim jezum veliko ribo. Pustil je delo in šel navzdol, proti domu. Pripravil si je veliko vrbovo šibo, zagazil v vodo in se tisti veliki ribi približeval od zadaj. Ko je bil že čisto blizu, je ribi porinil za škrge vrbovo šibo in jo potegnil pri njenem gobcu ven, nato pa šibo hitro zavezal.

Veliko mrcino, bil je sulec, težak 22 kg, je zavihtel nato na hrbet in jo komaj odnesel domov. Take ribe ne prej in ne kasneje pri Dolu niso ujeli.

Povedal Mirko Rauh iz Lazov, rojen 1924 v Lazih.
Laze, april 1993.

PREHRANA

Cigani pokradli meso

Neka ženska z Jelovice nad Kolpo je prijokala k nam in tarnala, da so ji cigani pobrali vse meso na sešili. Zgodilo pa se, da je prišlo je v hišo več ciganov. Neka ciganka ji je šlogala, ostali pa so se raztepli po hiši, največ jih je šlo na podstrešje, kjer so pobrali vse meso, ki se je tam sušilo. Tatinskih ciganov niso nikoli našli.

Povedala Katarina Rauh z Žage.
Žaga, julij 1995.

na sešili – na sušilu, šlogat – vedeževati

Lonce je krpal

Večkrat sem bil v krajih okoli Srbotnika. Ko sem bil še pri teti v Ograji, sem večkrat nosil lonce krpal v Rački Potok. Takrat sem bil še otrok, pravzaprav nas je bilo v družini 6 otrok, a nam je umrla mama, ko mi je bilo 2 meseca in pol, oče pa je še dva meseca pred mamino smrtjo odšel v Ameriko in se ni nikoli več vrnil. Tako nas je vseh 6 vzgojila teta. Pri njej sem bil, dokler se nisem oženil. Od vseh nas, otrok, sem živ le jaz.

Tam, v Račkem Potoku, je bil en mož, ki je dobro krpal lonce. Takrat je bilo namreč težko kupiti novo posodo.

Med čakanjem, da bo mož delo opravil, so mi ponudili tudi kaj za jesti. Pa nisem mogel jesti, ker je bila tam velika revščina. Ti ljudje so imeli le dve kozi, par kokoši in vrtec ob bajti.

Povedal Jože Ožanič -Jarkin iz Slovenskega Kužlja, rojen 1912 v Slov. Kužlju.
Slovenski Kuželj, dec. 1912

Muzika u Girovem (fonetični zapis)

Živeu je u Girovem neki Jurček s Kraja, k' je v svjete jegrau na klenit. Njef sin je jegrov na trobento, k' se je naučiu u vojski u Lublani. Umru je u drugi svetski rat. A Tomac je jegrou harmoniku. Oni su bili brati pr' Pršeti. So se toukli u Bosni i tam se Jurček navadiu jegrat. So jegrali na saki ofceti. To je bila jedina muzika u Girovem.

Ankat je biu Jurček bouan, a je buo jaku veliko sromaštvo, k' je buo dost deci.

Mati ga je prašaua:

-Jurček, bi ti malo krumpirčkov?-

Je rikeu:

«Neču, zak s'm bouan pa ne morem krumpir jest.»

Mati ga spet prašaua:

-Jurček, a bi štrukle?-

Jurček je rikeu:

«B', zak moram bit fajn bouan, da ne bi štrukle jeu.»

Pole so jurka na ofceti sprraševau:

-Jurček, jemamo pečen krumpir. Bi ga jeu?-

Je vavek rikeu:

«Ne, jest samu štrukle jem.»

Povedala Mila Križ iz Gerova, rojena Palčič 1911 v Gerovem.

Gerovo, junij 1995.

fajn - dobro; klenit - klarinet; deca - otroci, Girovo - Gerovo, jegrau - igral, Lublana - Ljubljana, naučiu - naučil, umru - umrl, svetski rat - svetovna vojna, brati - bratje, ofcet - ohcet, poroka, muzika - godba, glazbena skupina, jedina - edina, bouan - bolan, buo - bilo, prašaua - vprašala, rikeu - rekel, neču - ne bom, zak - ker, fajn - dobro, zelo, vavek - vedno, v svejtu - po svetu.

Naduavajne (fonetični zapis)

Naduavajne je naš specialitet za Vezem. Nar'di se tak: šunka, špek, mau govedne, jajca, pokle luka, puopra i kruha. I tu se use zreže na sitne kockice. Poklej se finu premejša i stavi se u čreva i kuha se najmanje anu vuru (sat vremena).

Vsaka srota se tu prvošči za Vezem, makar samu dva creva. Zdaj damo u creva, učas pa smo u želudac a i u svinski mjehur. Naduavanje sam vavek rada jeua. Kumej s'm čakaua, d' buo letu dan, da ga bom spet jeua... Zdej mamu uohku naduavanje vavek i nej taku dobru.

Naduavanje se blagoslovi za Vezem, Veliko nedeljo. Takrat blagoslovimo i velke hostije, šroke oko 20 cm, k' jih pojemo za Vezem.

Povedala Vera Jelenc, roj. Klepac 1928 v Malem logu, doma v Gerovem.
Gerovo, april 1995.

naduavanje, nadeuvajne ali nadejvajne - nadevanje, Vezem (Vezen) - Velika noč, špek - slanina (špeh), mau - malo, pokle - potem, sitne - drobne, ana vura - ena ura, premejša - premeša, stavi se - se da v, srota - sirota, makar - čeprav, četudi (magari); creva - čreva, mjehur - mehur, vavek - vedno, jeua - jedla, uohku - lahko

Črepunja

Nekdaj smo pekli kruh pod črepunjo. Peka je potekala tako, da smo najprej zakurili v krušni peči in počakali, da se je naredila žerjavica. Nato smo testo, oblikovano v hlebec, z lopato potisnili v peč. Preko hlebca smo poveznili zamljeno črepunjo. Črepunja je pravzaprav posebna črna lončena posoda, ki ima okoli odprtine večji rob. Ko je bila črepunja poveznjena preko hleba, smo nanjo, pravzaprav na njen rob, naložili žerjavico. Ta rob je bil tako velik, da je na njem stalo kar precej žerjavice. Ves postopek peke kruha pod črepunjo je pravzaprav podoben peki šarklja, ki smo mu rekli kuglofelo. Črepunja pa je zelo podobna posodi, ki jo še danes uporabljajo za peko šarklja. Glavna razlika pri obeh pekah pa je, da je pri peki šarklja obrnjena posoda z odprtino navzgor, pri peki pod črepunjo pa je posoda (črepunja) poveznjena na testo.

Povedal Jože Ožanič-Jarkin iz Slovenskega Kužlja, rojen 1912 v Slovenskem Kužlju.
Slovenski Kuželj, december 1992.

Moka za v moko

Včasih je bila pri nas velika sromašna. Najhuje pa je bilo, če je bila slaba letina ali pa suša.

Ob slabih letinah so domačini iz Kužlja in okolice nabirali plodove z drevesa, ki se mu reče moka. Plodovi so kot grozdi in rdečerozasti kot šipek. Te plodove so nato zmešali skupaj s koruzo ali drugim žitom in to zmes dali v mletje. Iz tako dobljene moke so nato pekli kar dober kruh, včasih tudi potico.

Povedal Jože Ožanič-Jarkin iz Slov. Kužlja, rojen 1912 v Slov. Kužlju.
Slovenski Kuželj, dec. 1992.

Stara mama in saharin

Takrat je bil sladkor državni monopol, zato se ni smel saharin prodajati in kupovati. Revni ljudje pa so uporabljali saharin, ki je bil cenejši. Stara mama, ki je imela okoli 70 let, je imela zvezo s švercarji iz Loške doline, doma pa razvejeno mrežo stalnih kupcev saharina, in to po vaseh daleč naokoli. Tako si je prislužila kakšen dinar, da

si je lahko privoščila kaj posebnega. Ob nedeljah in praznikih je šla po maši v gostilno na govejo juho in košček kruha. V tisti gostilni so imeli najboljšo juho. Tudi ko je bila bolna, smo morali otroci tja s kanglico po za en dinar juhe in štručko kruha, ki je tudi veljala dinar.

Tiste zaloge saharina je kar naprej prenašala in skrivala po podstrešju, da jih ne bi odkrili financarji ali žandarji in jo tako spravili ob zaslužek za juhico. Eno tako skrivališče sem slučajno odkril in vzel eno škatlico. Mislil sem, da stara mama ne bo nič opazila, jaz pa sem na paši lizal saharin. Nekoč sem dal v usta več zrn in mi je bilo slabo, da me je želja po saharinu minila.

Stara mama je povedala mami o manjkajoči škatlici, ki je veljala 10 dinarjev, kar je bil celodnevni zaslužek težakinje. Mama mi je navila uha in sem vse priznal. Mama je bila takrat zelo huda in me je celo natepla. Vpila je, da me bo ubila. Tako hude nisem videl ne prej ne pozneje. Potem je prinesla kakega pol litra živega peska in ga potresla v kot spalnice. Potem me je prijelā za uho in me odvedla v spalnico ter sem moral z golimi koleno klečati na ostrem pesku, ki se mi je zažiral v meso. Mama je govorila, da se bom za vedno zapomnil, kaj sem storil. Klečal sem tri dni od kosila do četrte ure popoldne. Potem sem moral obljubiti, da kaj takega ne bom več storil, in mi je nadaljnjo kaznen oprostila.

Kljub tajnosti pa so financarji izvohali saharin stare mame. Našli so ga na podstrešju v peči. In to kar 12 škatlic, zamotanih v ruto. Napisali so zapisnik in dejali, da bo prišlo vse na sodišče. Zvečer je prišel oče domov in preklinjal staro mamo, svojo mamo. Še sreča, da se je stara mama skrila. Oče se je bal, da bo, kot gospodar hiše, kriv za vse. Takoj je odšel v Čabar in ga do polnoči ni bilo nazaj. Vsi smo se bali, kaj se je zgodilo. Pa ni bilo nič hudega. Pil je s financi. Ob obilni pijači so mu obljubili, da bodo zadevo uredili tako, da ne bo nihče kriv.

Stara mama pa se je tudi kasneje ukvarjala s prepovedano trgovino. Ko sem končal osnovno šolo, sem ji pri tem pomagal. Trinajst let sem po navodilu stare mame šel v 25 km oddaljeni Vešivek v Loški dolini po saharin. Takrat, ko so me prvič videli, so bili zelo previdni in nezaupljivi. Dejali so celo, da pri njih nimajo saharina. Po dolgem pripovedovanju, da imamo zlahto v Loški dolini, da se tudi moj oče - podobno kot fantje iz hiše, kjer sem kupoval saharin - ukvarja s švercom konj, so se omehčali in sem še po več previdnostnih ukrepih le dobil saharin. Kasneje pa ni bilo več zapletov.

Povedal Tone Križ iz Kočevja, rojen 1924 v Tropetih.
Kočevje, januar 1995.

Tone Križ iz Kočevja je bil rojen v Tropetih pri Čabru in tam preživel mladost in fantovska leta. Na mojo prošnjo je povedal in napisal nekaj zgodb iz svoje mladosti in partizanskih let.

Licitacija krač

Na Kraljevo je bil pri nas v Kostelu velik praznik. Imamo cerkvico Sv. Treh kraljev. Ljudje so kot darilo cerkvi prinesli krače in mežnar jih je po maši pred cerkvijo prodajal na licitaciji. Kupovali so jih predvsem huzarji, ki so hodili po Češkem in na Dunaj. Oni so imeli denar in so kupovali, valje, zase. Tako se je nabralo za cerkev fajn denarja.

V naši cerkvi so včasih zvonili zjutraj, opoldne in zvečer. To so morali ljudje plačati. Cena je bila mernik koruze ali drugega blaga v protivrednosti. Lahko tudi v denarju, a

narod ni imel denarja. Koruzo so potem prodali, da so imeli denar za cerkev. Tej dajatvi so rekli bera.

Povedal Peter Marinč-Brsnički iz Trga - Kostel, rojen v Brsniku.
Kostel, julij 1995.

hauzirarji - krošnjarji, valje - menda, fajn - dobro, veliko

Peter Marinč-Brsnički iz Trga (Kostel) je vedel več zanimivih pripovedi o nekdanjih navadah, coprnicah, kostelskih ljudeh, graščakih itd.

B' jeu špeh? (fonetični zapis)

En bogat kmet je nagajau sromakom. Ko je spet en prešeu pros't, je šeu kmet na jezbo, uzeu špeh, ga pokazau sromaku in mu rejeu:

«B' jeu špeh? S' uač'n?»

Sromak je rjeu:

«Buh dau, da b' uač'n krepau.»

I rejs je buu taku. Kmet je raka u grlu dobu, nej mogu jest in je vuačen krepau. Moj sosed je biu. Se je norca devau iz ledi.

Povedal Anton Šercer iz Dolge vasi pri Kočevju, rojen 1926 v Ribjeku.
Dolga vas, sept. 1993.

jeu - jedel, špeh - slanina, nagajau - nagajal, pršeu - prišel, šeu - šel, uzeu - vzal, sromak - siromak, rjeu - rekel, s' - si, uač'n - lačen, buh - bog, dau - dal, krepau - poginil, rejs - res, buu - bilo, mogu - mogel, devau - delal, ledi - ljudje ljudi

Prebrisani kmet (fonetični zapis)

Kmet Šercer iz Bazgarjev je jemeu kosce, pet, šest al pa deset. Za kosilo jim je neseu jest. Ko so pojedli že tričetr tistega, kar je bilo v skledi, je kmet Šercer vedno reku:

«Zdej se bom pa prekrižau, moliu in pestiu jedačo.»

Tako je narediu in pestili so tud kosci in šli naprej kosit. Kmet pa je uzeu skledo s četrt jedače in jo pospraviu u šibje, da bo imeu polej za jest.

Narediu je tako enkrat, dvakrat, trikrat. Potlej pa so kosci pogruntali, kaj deua in ko je spraviu skledo pod lesko, so oni šli in vse pojeui. Polej je kmet Šercer pršeu, videu prazno skledo in prašau:

«Kdo je pojeu?»

Ne vem več kaj so rekli...Kmet pa je deua u zatu, k' je blo takrat malo hrane, da se je najeu.

Povedal Anton Šercer iz Dolge vasi pri Kočevju, rojen 1926 v Ribjeku.
Dolga vas, sept. 1993.

jemeu - imel, neseu - nesel, jest - jesti (včasih tudi jaz), reku - rekel, polej - potem, narediu - naredil, deua - dela, pršeu - prišel, pestiu - pustil, pojeu - pojedel, najeu - najedel, moliu - molil, prašau - vprašal, deua u - delal, najeu - najedel.

Pudan zgoni (fonetični zapis)

Pudan zgoni, naša južna ugrme stoji.

Zvonilo je poldne, kosci so bili lačni, ker še niso dobili jesti. Gledali so okoli, kje je gazdarica in porodil se jim je zgornji izrek.

Povedal Nikola Mihelčič iz Delnic, rojen 1923 v Delnicah.

Ložac, maj 1995.

Na ličkanju (fonetični zapis)

Lepo je blo, ko smo ličkali in se pogovarjali. Pol smo pa plesali, jejli in peli. Jejli smo jabka, grozdje, mehke hruške in drugo. Rakije smo bolj malo pili.

Povedala Slava Janež - Peričeva iz Sel pri Osilnici, rojena 1903 v Selih.

Sela, april 1993.

pol - potem, jabka - jabolka, jejli - jedli, rakija - žganje

Samo, da ne bi pili (fonetični zapis)

Nikdar mi ni lako bilo. Sem že stara 77 let, življenje pa se mi zdi kratko, kot da sem gori pa doli po naši vasi prošla. Mož mi je vmru, ko sem bila 32 let stara. Živela sem samo za otroke. A imeli smo malenco, žago, prašiče in krave in otroke, ki so imeli 11 in 12 let. Boga sem prosila, da otroci ne bi pili in krali. Meni so se pijanci primrzili. Hvala bogu, vse se je uresničilo. Lačni nismo bili, zakaj smo mlin imeli. Za partizane smo delali. Denarja nismo imeli, a smo dobro živeli, hvala bogu.

Povedala Katarina Rauh z Žage, rojena 1915 na Vrhu.

Žaga, april 1993.

Osem fantov za liter vina

Po letu 1932 se je začela velika kriza in je bilo tako hudo, da nas je po osem fantov kupilo liter vina v gostilni. To zato, da smo imeli nekaj na mizi, ko smo plesali. Imeli smo dobrega muzikanta iz našega Kuželja. To je bil Matija Štanfel (Benic). Tudi za njega je bilo treba zbrati nekaj drobiža. Matija je igral skoraj na vsakem piru (ofceti). Drugi je bil Ivan Bauer (Vance), tudi boder muzikant.

Sporočil Jože Ožanič-Jarkin iz Slovenskega Kužlja. Rojen 1912 v Slovenskem Kužlju.

Kočevje, februar 1993.

OBLAČILA**Obleke iz tolčenega blaga**

Sem krojač. Ko sem bil še majhen, smo imeli malo kmetije, kar je bilo premalo za preživetje. Zato so se moji predniki ukvarjali še z drugim delom. Tako so začeli tudi samoučno šivati hlače iz tolčenega blaga. Take narejene hlače so nato prodajali v

Primorju, kamor so vozili s parom volov naprodaj še slanino, fižol in morda še druge kmetijske pridelke.

Tolčenega blaga že dolgo ni več. Včasih so ga delali v Mrkpolju in okolici. To blago ni bilo tkano, ampak tolčeno, delali pa so ga tako:

V leseno izdobljeno korito - ni bilo zbito iz lesa - so naložili enakomerno za dva prsta na debelo ovčje volne. Nanjo so nato položili deske. Na vse to so naložili še kamenje in to zaradi obtežitve.

V kadi je bila obtežena volna 3 do 4 tedne. Potem so jo vzeli ven in to je bilo že malo debelejšje blago. Debelo je bilo 5 do 10 milimetrov.

Iz takega blaga sem nazadnje šival lajbec pri mojstru Matiji Kuželičkem v Mrkpolju. Bilo je to pred 58 leti. Takrat je mojster rekel, da iz takega, tučenega, blaga ne bomo več šivali oblačil in res nismo nikoli več.

Povedal Jože Ožanič - Jarkin iz Slov. Kužlja, rojen 1912 v Slovenskem Kužlju.
Slov Kuželj, december 1992.

Jože Ožanič-Jarkin iz Kužlja se je pred drugo svetovno vojno učil v Kočevju za krojača. Kot krojač je delal na slovenski in hrvaški strani Kolpe in Čabranke ali pa tam prodajal kape in druge krojaške izdelke ali delal kot popotni krojač (hodil od hiše do hiše in tam kaj postoril). Tudi on je šival obleke iz tolčenega blaga.

Podkibeke kikle (fonetični zapis)

Ženske na našem koncu so imele včasih dolge kikle. Skrajšale so jih tako, da so si kiklo povzdignile za pasom z vrvico, čemur smo rekli, da so si kikle podkibve oziroma podkibeke.

Pa še to: Takrat niso imeli robčkov za v žep. Ženske so si nos obrisale tako, da so privzdignile kiklo in se useknile v njen rob.

Sromašno je bilo takrat vse. Ženske pod kiklo niso nosile nič, tudi moja stara mama ne, ker je bila sromašna. Nit hlač, spodnjih hlač, ni imela. Tako ni bilo treba hlač dol vleč, kot počno zdaj.

Zdaj sm pa že dost povedava. Je že pudan. Moram damu prascem dat.

Povedala Štefana Štimec iz Mirtovičev 9, rojena 1914 v Belici.
Mirtoviči, december 1992

kikla - krilo (žensko oblačilo), podkibeke - spodrecane, sromačno - siromašno, povedava - povedala, pudan - podne, damu - domov, prascem - prašičem

Predgrajska modrost o starih čevljih (fonetični zapis)

Te švarke bomo dali popraviti. Za v suhem bodo še dobri, za v mučo pa ne.

Povedal Jože Štefanec-Ančinov, rojen 1927 v Predgradu.
Predgrad, januar 1994.

švarki - čevlji

Folklorna skupina iz Predgada - Plesalci in drugi člani folklorne skupine iz Predgada so oblečeni tako, kot so bili pred sto leti in več.

BIVALIŠČA

Pod Kuželjsko steno

Zaselek Ograja je danes še muzej starih kmečkih stavb in orodja, ki pa ga kmalu več ne bo, če ne bodo zanj poskrbeli strokovnjaki. Turisti bi lahko tu spoznali marsikaj iz naše zgodovine kmetovanja.

Pri Gladovi domačiji v vasici (pravzaprav zaselku) Ograja pod Kuželjsko steno se konča asfaltna in tudi vsaka druga pot. Naprej vodi le pot skozi Laze, ki pa se odcepi v desno pod Ograjo in pelje nekam desno od Kuželjske stene, sicer pa je možna pot le nazaj v dolino Kolpe in od tam proti Kužlju ali Petrini. Sem, na konec sveta, sem se oni dan napotil po večletnem nagovarjanju 83-letnega Jožeta Ožaniča iz Kužlja, ki je svojih prvih 26 let življenja preživel prav v Ograji, na današnji Gladovi domačiji. Povedal je, da je Ograja pravzaprav zaselek vasice Laze, da sta bili tu nekdanje dve hiši in da so se ljudje sem, za takrat skoraj nedostopni konec sveta, zatekli pred Turki pred okoli 500 leti. Zatrdil je, da je najstarejša naselbina na tam območju Kostel, takoj za njim pa Ograja.

Zakaj Ograja in zakaj Kuželj?

Zaselek Ograja je dobil tako ime zato, ker je bil nekdanje ograjen, da živina ni mogla iz vasi na polja in da divjad ni prišla do polj. Kuželj pa ima ime po nekem kožarju, ki je drl živali in strojil kože. Še danes v bližnjem Srobotniku rečejo koži kuža in od tod ime Kuželj.

Jože Ožanič je pokazal razvaline hiše, kjer je bilo včasih živahno, danes raste na ruševinah drevje in grmovje. Zatrdil je, da je bila tista hiša stara gotovo nad 400 let. Gladova hiša pa je bila nekdanje last zelo bogatega Antona Račkega, pri katerem je bila njegova stara mama še kot mlado dekletce za deklo, stari oče pa za hlapca. Račkijeva žena Agnes pa je bila zelo skopa in stari mami ni pustila piti niti zelnice, kaj šele, da bi ji dovolila jesti zelje, ki so ga kisali v tako velikih kadeh, da je bilo treba do vrha po lestvah.

Pri porušeni hiši pa je bila vkopana v pobočje nasproti hiše klet, ki je še danes delno ohranjena. Ob njej je »kublenik«, iz kamnja narejena nekakšna klop, na kateri so imeli nekdanje posode z vodo, ki so jo prinesli iz bližnjih izvirov in jo uporabljali za pitje in kuho. Tem posodam so rekli kebeu (kebel, škač), zato kublenik. Kuhali so v peči, ker štedilnikov še ni bilo; in to v »zamljenih« (glinastih) loncih.

Jože Ožanič je nato dodal še zgodnico, kako sta mož in žena šla na semenj in kupila tak zamljeni lonec. Ko sta šla domov, je začelo deževati. Dežnika seveda nista imela. Žena si je zavezala predpasnik in krilo nad glavo, mož pa si je poveznil na glavo kupljeni lonec. Doma je žena spustila predpasnik in krilo, možu pa so se ušesa tako nesrečno zagostila, da so morali razbiti lonec in šele tako so mu osvobodili glavo.

Račkijevi so bili bogati in skopi. Gospodar Anton je pred smrtjo nekje zakopal cekine, a niti ženi Agnes, ki je vedela, da mož ima cekine, ni zaupal, kje. Povedal pa ji je, da je cekine zakopal na svojem posestvu. Tega zaklada do danes ni še nihče našel. Račkiju so zaradi njegove skoposti rekli ljudje »cego« (Cigan), vendar le v pogovorih med seboj. V obraz mu tako ni rekel nihče, ker bi ga šel tožiti, je zatrdil Jože Ožanič. Račkijeva nista imela otrok, zato je ta domačija postopoma prešla v last prednikov Jožeta Ožaniča. Zanimivo pa je, da so se k tej hiši vedno priženili zetje in je zato stalno menjala ime gospodarja.

Kuželjska stena

Kuželjska stena je ena izmed treh mogočnih in slikovitih sten - ostali dve sta še Loška stena in Taborska stena - v Zgornji Kolpski dolini, ki so izredne naravne znamenitosti. V Kuželjski steni kraljujejo gamsi, v njeni neposredni bližini pa še medvedje, jelenjad, divji prašiči in druga divjad. Nekdaj so čredniki vodili sem na pašo živino iz Kužlja in okoliških vasi ter zaselkov. Zdaj črednikov že dolgo ni več. Jože Ožanič pripoveduje:

«Enkrat je kuželjski črednik zamerkal strašno veliko kačo, ki je šla proti enemu izmed pastirjev. Zavpil je pastirju, naj teče desno in samo desno po pobočju. Pastir ga je ubogal in se tako rešil pika poskoka (modrasa), saj kača ni mogla na strmem pobočju zavijati in je šla naravnost v dolino, pastir pa je tako ušel kači.»

Jože Ožanič je pokazal še nekdanje njive in košenice, ki so jih obdelovali vse do Kuželjske stene, danes pa jih vedno bolj zarašča gozd ali pa grmovje. Kosili so tudi na najbolj strmih pobočjih, in sicer tako, da so si na čevlje privezali »mačke« - dereze. Kuželjska stena pa je bila za ljudi tudi ura, saj so po tem, kako pade senca nanjo, natančno vedeli, koliko je ura in po tej senci je uravnaval svoje zvonjenje tudi mežnar v hrvaškem Kužlju, ki leži preko Kolpe nasproti slovenskega Kužlja.

Sušilnica, čebelnjak, ribnik

Jože Ožanič, najstarejši domačin (pravzaprav je nekaj mesecev starejša še neka vaščanka) z območja Kužlja, in Jože Glad, najstarejši lovec Lovske družine Banja Loka - Kostel in lastnik najvišje ležeče hiše v Ograji, sta mi nato pokazala še veliko zanimivosti. Najprej je blizu podrtije hiše še podrtija sušilnice. V njih so nekdanje tu (in v podobnih tudi na Dolenjskem) sušili sadje, ki mu na Dolenjskem rečemo krlji, tu pa rižni, še višje, na Osilniškem, pa blečki. Razen sadja pa so sušili še lan. V sušilnici so ob večerih pekli »kuasje« (koruzo, klasje, mlečna koruza skupaj s storžem), se ob njej greti in pogovarjali, pripovedovali pravljice in resnične dogodke do kasno v noč.

Blizu je še opuščeni čebelnjak, ki ga je Jože Glad obnovil leta 1946, predlani (l.1994) pa ga je opustil zaradi boleznih čebel. V njem je imel 20 Ž(nidaršičevih) panjev. Ob nekdanji čebelnjak sta zdaj prislonjeni dve kolesi dotrajanega voza in »risanka«, posebna naprava, ki je še najbolj podobna grabljam (sicer so ji res rekli še grablje ali pa križ, v nekaterih vaseh ob Kolpi pa tudi »aparati«), kakršno na tem območju ponekod še vlečejo po njivi in z njenimi zobmi - klini (običajno ima tri ali štiri kline - zobe) zaznamujejo, na kakšni razdalji bodo posadili krompir, koruzo in razne poljščine. Za vsako poljščino je bila potrebna druga risanka z drugačnimi razdaljami med klini, ker je pač potrebno različne poljščine saditi v vrste, ki so med seboj različno oddaljene.

Na orehu blizu hiše ima Jože obešeno neko napravo, še najbolj podobno zvonu. Z njo odganja divje prašiče, ki pridejo pogosto kar do njiv pri hiši. Po tem zvonu tolče, da grozno odmeva. Včasih pa si ponoči naveže na nogo vrv, ki pelje do tega zvonca in odganja prašiče kar s postelje tako, da pobrca z nogo in tako sproži udarjanje po »zvonu«.

Malo pod hišo si je Jože leta 1978 uredil ribnik za postrvi. A s postrvmi ni bilo zaslužka, saj jih je vsak naložil v Kolpi. Kar tisoč 5 cm dolgih postrvic je kupil v Ogulinu in jih zredil, a pravi, da je bilo njihovo krmljenje drago, zato je postrvi opustil in v ribnik vložil krape in rdečerepke, ki jih je lažje hraniti z domačo hrano, krompir-

jem, koruzo - šrotom. Postrvi - amerikanke so bolj »aklih«, pravi Jože. Povedal je še, da namerava zdaj očistiti in razširiti še drugi ribnik, ki bo imel blatno dno in bo vanj preselil rdečerepke in krape, v betonskega pa bo kljub slabim izkušnjam spet naselil postrvi.

Kako so nekdanj delali mošt?

Potem sta mi oba Jožeta pokazala še »izvor večne vode«, iz katerega vedno, pozimi in poleti, v enaki količini teče voda. Od njega imajo napeljan vodovod do Jožetove hiše in do nove hiše Ožaničeve hčere, ki si jo je zgradila v Ograji nekaj pod Gladovo. Presežek vode teče po zemlji in jo delno spreminja v močvirje. Ko sem šel preko njega mi je Jože Ožanič dejal najprej, da se ne bom pogreznil, potem pa me je še enkrat premeril s pogledom in hudomušno dodal: »Ja, takšen bi se pa lahko pogreznul, k' je debeu.« Močvirne zemlje je že po nekaj korakih konec in tam je spet izvir in kamen, na katerem so včasih ženske prale perilo tako, da so tolkle po njem. Voda teče v kotel, v katerem so nekdanj kuhali za prašiče. Tam se napaja divjad in živina. Od tu pa vodi tudi lesen žleb, po katerem teče voda v leseno nekoliko zaokroženo korito. Vprašala sta me, če vem, čemu je nekdanj to korito služilo. Taka korita - ki jih ni nikjer na Dolenjskem - sem že videl v okolici Kostela in sem zato vedel, da so v njih trli sadje in tako pridobivali mošt. To pa je potekalo tako, da so v korito natresli sadje. V koritu je bil še poseben okrogel kamen, najbolj podoben mlinskemu kamnu, ki je imel na sredini luknjo, v kateri je bil dolg drog (osovina), ki je bil nekje pritrdjen. Nekdo je porival ta drog sem in tja, da se je kolo valilo po koritu in trlo sadje. Pri takem mletju sadja je tisti, ki je porival drog in kolo, opravil v enem dnevu tako dolgo pot, kot je do Kočevja in še naprej, sta mi zatrdila oba Jožeta. Tudi v to korito se zdaj nateka voda, ki jo pije divjad. Kasneje je Jože pokazal še kamnito kolo za tretje sadja, ki ga je imel zametanega pod drvni in povedal, da je taka kamnita kolesa izdeloval neki Venceti, ki je bil, menda, po rodu Italijan.

»Oj mladost ti moja..«

Jožeta sta mi pokazala še to in ono, potem pa smo sedli za mizo pod drevesom. Jože Glad je iz kleti prinesel liter črnega semiškega vina, ki ga je dobil od lovskega tovariša Golubiča iz Štrekljevca. Jožetova žena Ivanka je povedala še zgodnico o Mikulovem vragu, Jože Ožanič ono o ovci, ki je glavo vtaknila v zemljeno lonc in so ovco ubili, da bi lonc rešili, pa so nazadnje še lonc razbili.

Potem smo rekli še to in ono o starih časih in Jože Ožanič je začel peti tisto »Oj mladost ti moja, kam si šla, oj kje si...«

... Zanimivo je bilo v Ograji in še jo bom obiskal. Tu je toliko zanimivosti, da bi samo pri domačiji Jožeta Glada lahko uredil manjši muzej nekdanjih stavb, kmečkega orodja in drugih naprav, saj toliko starega in zanimivega ne dobiš na kupu kar povsod. Morda bo kdo od pristojnih le postoril kaj za tak muzej, ki bi bil zanimiv ne le za domačine, ampak tudi za tujce. Seveda pa bi bilo treba marsikaj tudi vsaj delno obnoviti.

Korito za tretje sadja - V tem koritu so nekdaj trli sadje, zdaj pa služi le še za namakanje divjadi. Ob koritu sta Jože Ožanič in Jože Glad.

Kamen za tretje sadja - Kamen za tretje sadja imajo pri Gladovih še vedno, a ga že več let ne uporabljajo in leži zametan pri drveh. Zdaj sadje meljejo že z mlinom.

ZDRAVILSTVO NEKDAJ IN DANES

Kako odpraviti urok?

Če otrok ni mogel spati, če ga je bolela glava ali pa je imel še kakšno drugo nevšečnost oz. bolezen, je bil najverjetneje uročen. To pomeni, da so ga videle tuje oči in ga uročile.

Videla ga je oseba, ki ga ne bi smela videti. Urok je bilo treba odpraviti po ustaljenem postopku, ki je trajal tri večere.

Prvi večer je bilo treba dati iz domačega štedilnika sedem gorečih oglov v vodo. Če so utonili, je bil to znak, da je otrok uročen. Zato so mu najprej s to vodo zbrisali oči, nato pa so mu dali trikrat po požirkih te vode spiti.

Drugi dan so za isti postopek porabili pet oglov.

Tretji dan so postopek spet ponovili, tokrat s tremi ogli. Ko je bilo zdravljenje oz. odprava urokov končana, je otrok zaspal, in bilo je vse v redu. Ozdravel je. Tako so tudi meni odpravljali urok.

Če pa oglje ni potonilo, je to pomenilo, da otrok ni uročen. V tem primeru so oglje vrgli preko otrokove glave in govorili:

«To naj bo tistemu, ki ga je uročil.»

To je bil takrat edini lek. Zdravnikov ni bilo.

Če te piči kača

Če je koga pičila kača, so za celo noč zakopali njegovo nogo v zemljo, da je izvlekla ven strup. Tako so naredili tudi z mojo teto. Dali so ji malo žganja in je potem izbruhala vse, tudi strup, in ozdravela.

Proti revmi

Revmatizma je bilo tudi nekdanj veliko. Stari ljudje so si ga zdravili tako, da so arniko nabirali in jo namakali v šnops. S tem so se nato mazali in preganjali revmo.

Zdravilna smola

Smola je zdravilna za več bolezni. Če je koga bolela noga ali so ga bolela pleča, so mu dali na obolela mesta smolo in je pomagalo. Tudi tvore oz. ture po rokah in drugod so odpravili tako, da so jih namazali s smolo.

Brin je tudi zdravilen

Ženske so trepale brinovice. Brinove jagode so namakale v navaden «šnops» ali pa so jih kuhale, da so dobile olje. Oboje so uporabljale za zdravljenje raznih bolezni.

Beladona in maline

Naši stari so okrog Kužlja kopali rastline beladona in ga prodajali v Kočevje ali Delnice. Kakšno zdravilo so po svetu iz njega izdelovali, ne vem.

Podobno so nabirali in prodajali v Kočevje in Delnice še maline, tavžentrože, pelin, kačjak, meto in še nekatera zelišča, ki so jih domačini uporabljali kot domača zdravila.

Zdravljenje ureznin

V lekarnah so včasih ljudje bolj malo kupovali. Če se je kdo urezal ali posekal, so dali na rano list lapuha, list kislega zelja ali v žganje namočeno arniko.

Zdravljenje opekin

Pri nas v Kužlju je živela ena ženska, ki je bila doma iz Mengša. Razumela se je na zdravilna zelišča in zdravljenje z njimi. Bila je babica in je veliko otrok sprejela. Učila je, kako se zdravi to in ono. Če se kdo opeče, je najboljše, če se sežgo od navadnih buč trtinci in s tem pepelom posiplje po ranah.

Moja sestrična si je obe nogi poparila, ko smo kuhali trop grozdja. Strašno jo je bolelo. Jaz sem se spomnil, kaj je dejala zeliščarica in sem sežgal trsje in s pepelom posipal rane. Takoj je čutila manjše bolečine in v treh dneh se je napravila nova koža in sem stran odsipal pepel in bila je zdrava.

Ljudje so v starih časih malo hodili k zdravniku. Če je bilo nujno, so šli od nas običajno v Delnice, le redko v Kočevje, od koder je k nam prihajal le enkrat na leto dr. Luzar, ki je cepil otroke proti kozam.

V Delnicah je bilo takrat zelo dober zdravnik dr. Stipaničič Anton. Živel je nad 90 let. Iz Delnic se je pripeljal do Kužlja s pošto kočijo, ki je vsak drugi dan vozila pošto (in tudi redke potnike) do Čabra. Nekoč se je z njo pripeljal tudi Stipaničič in od tam odšel peš na slovensko stran, v Laze, ki so oddaljene od Kužlja okoli 2 km. Tako dolge poti ne bi opravil danes noben zdravnik, dr. Stipaničič pa je šel k bolniku v drugo deželo, čeprav je bila pot dolga, on pa že starejši. Tudi njegov sin je bil zdravnik. Zdaj pa je tam njegov vnuk, specialist za srce. Je dober in je tudi mene zdravil. To je pobožna družina.

Povedal Jože Ožanič-Jakin iz Slovenskega Kužlja, rojen 1912 v Slov. Kužlju.
Slovenski Kuželj, dec. 1992.

Zdravilstvo

Moja mama je tudi zdravila. Nekaj sem se naučila tudi jaz.

Rane od useka ali opeklina

Mešanica smole, neslane svinjske masti in še neka roža, verjetno arnika, je dobra za zdravitve ran, usekanin in opekin. Vse to je treba skuhati, a brez sladkorja, in namazati na rano ali opeklino.

Za želodec

Mlade oreške pa hren je treba namočiti v »šnops« (brez sladkorja!). Je grenko, kot da bi encijan pil. To je dobro za bolečine v želodcu in trebuhu. Vsi sosede so prišli po to zdravilo, kadar jih je bolel želodec ali trebuh.

Driska, griža, krvava griža

Encijan namočen v »šnops« pomaga proti driski. En partizan je imel krvavo grižo. Borovnice in encijan sem mu nesla gor. Prišel je dol po ulici zdelan kot duh, kot smrt. Ne

vem, če mu je pomagalo. Nikoli več ga nismo videli. Če bi ga Italijani ubili ali če bi umrl, bi ga našli. Je ozdravel, ali pa so ga Italijani odpeljali kam drugam.

Povedala Katarina Rauh z Žage.

Žaga, julij 1995.

Luna in bradavice

Je povezava med Luno in zemljo. Že stari Grki so vedeli, da se je dalo s pomočjo Lune zdraviti. Gre za vraževernost na osnovi medicine.

Ko sem bil majhen, pred drugo svetovno vojno je bilo, sem imel polno bradavic po rokah in drugod. Neka ženska mi je rekla, naj si jih odpravim. Vprašal sem kako. Povedala je:

«Ko Luna raste, pojdi ponoči ven. Skloni se in poberi s tal, karkoli boš zagrabil, a ne smeš pogledati, kaj je. Potem drgni s tistim, kar si pobral, po bradavicah, glej Luno in govori: «Kar se gleda, naj se gmera. Kar se maže, naj se osuši.» To je treba trikrat ponoviti, nato pa tisto, kar si pobral in si drgnil bradavice, vrzi čez ramo, a ne smeš pogledati, kam bo padlo.»

Tako sem tudi naredil in se za vedno znebil bradavic.

Poveda Martin Knap iz Sel pri Osilnici, rojen 1924 v Radečah pri Zidanem Mostu.

Sela, maj 1995.

Kako ozdraviti kačji pik?

Ko sem bila še mlajša, sem nesla koscem jesti. Stopila sem slučajno na kupček trave in takrat me je v nogo pičila kača. Hitro sem šla domov. Baka mi je rekla, da ne smem v hišo. Soseba me je peljala na Kolpo in mi tam z britvico prerezala nogo tam, kjer me je pičila kača. Trli so mi nogo, da je tekla ven kri. Potem so me za eno noč zakopali v jamo do kolena, da bi zemlja izvlekla strup.

Drugi dan je prišla mimo neka ženska iz Podsten pri Pleščih. Videla me je ležati zunaj na odeji, nogo pa sem imela zakopano. Vprašala je, kaj mi je.

Moja baka je povedala, da me je kača ugriznila in da ne moremo v Delnice ali pa v Kočevje, ker je vojna. Bilo je to leta 1942, ko so se Italijani in partizani gnjavili.

Ženska je potem vprašala, če imamo presad. Mati je povedala, da ga imamo in je prinesla presad zelja. Ženska je potrgala liste in mi obložila z njim nogo, nato pa z robo, blagom za obleko, omotala nogo. Moja mati ji je hotela dati koristno robo, ženska pa je rekla, da ni treba in da naj bo roba le čista.

Drugi dan mi je nogo odmotala. Roba, ki je bila prej šarasta, je bila zdaj čisto čista, bela. Moja noga pa je imela mehurje take barve, kot je bila kača, ki me je pičila.

Ženska je osem dni prihajala vsak dan k nam v Grintovec. Pri nas je bila že ob 6. uri zjutraj, kar pomeni, da je odhajala z doma v Podstenah že dve uri prej. Vsak dan mi je delala obloge s presadom iz zelja.

Robo, s katero mi je povijala nogo, je zakopala pri nas, na Grintovcu, v gnoj. Je rekla, da je treba zakopati, se ne bodo zastрупile kokoši in prasci.

Povedala Boža Štimac iz Grintovca, rojena 1914 v Grintovcu, dolgo pa je živela v Delnicah.

Kočevje (Dom starejših občanov), januar 1993.

baka - stara mama, roba - blago, tkanina; presad - sadike zelja

Kava je zdrava

Danes mnogi mislijo, da kava ni zdrava. Tukaj, v Banja Loki pa je živela neka ženska, ki je imela kar 94 let in je vedno rada pila kavo. Imela jo je tako rada, da je rekla:

«Kača bi bila lahko ovita okoli lonca s pravo kavo, pa bi jo še vedno pila.»

Povedala Marija Skender iz Trga - Kostel, rojena Skok 1934 v Doljni Tribuši.
Kostel, julij 1995.

Pastirček Tone

Bilo je že po košnji, star pa sem bil šest let. Živino sem gnal na pašo v Drago. To so bili takrat že pokošeni pašniki pod vasjo Parg, kaka dva km od naše vasi Tropeti. Na stari makadamski cesti, ki je vodila v hrib, sta se nad sedanjim tunelom začela bosti oz. roškati junec sivec in krava rusa. Skočil sem k njima in ju hotel s šibo razgnati. Kaj pa se je potem zgodilo, še danes ne vem. Zbudil sem se na tleh, ves krvav po obrazu, tudi prašna cesta je bila krvava, mene pa je strahovito bolela glava. Nekajkrat sem v dolino proti domu poklical mamo, a se ni nihče oglasil, zato sem gnal živali naprej v Drago.

Tam sta že pasla živino Tropetov Drago in soseda, Kopčarjeva Ruža. Ko sta me videla tako krvavega, sta me silila, naj grem domov in da bosta varovala tudi našo živino. Nisem si upal domov. Bal sem se, da me bo oče natepel, saj je bil strog in pogosto grob. Ležal sem na travniku in kri je počasi prenehala teči ter se je strjevala. Z roko sem si pokrival levo oko in lice, ki me je najbolj bolelo. Drago in Ruža pa sta varovala živino, da ni šla na zasejane njive.

Pozno popoldne smo gnali živino domov. Gledal sem lahko le na desno oko, levo pa sem si zakrival z roko. Bal sem se, da bom doma kregan ali celo tepen. Pa ni bilo tako. Oče je sicer vpil, da sem neroden; mama pa me je kregala, ker nisem prišel takoj domov in je mirila očeta, češ da nisem nič kriv. Oče pa je nekje moral sprostiti svoj srd in je šel v štal ter brcal in pretepal junca.

Mama mi je – kljub mojemu joku in otepanju – umila obraz in mi z ruto ovila levi del obraza z očesom vred. Glavo sem imel zavezano nekaj dni in pod levim očesom mi je začelo kljuvati. Mami sem zatrjeval, da me nič ne boli, a ji nisem dovolil, da bi mi odvezala, ker sem se bal bolečin. Spet sem pasel živino in opravljal druga dela, čeprav sem videl le na eno oko. Minevali so dnevi in vedno slabše sem se počutil. Tolažili so me, da bodo bolečine kmalu minile, jaz pa sem bil zadovoljen, da mi niso odvijali glave, saj sem se bal bolečin.

Po tednu dni so se začele delati velike gnojne hraste, ki so kukale tudi iz obveze in zajele že večji del leve strani obraza. Sosedje so me začeli spraševati, zakaj me domači ne peljejo k zdravniku v Čabar. Šele ko je prišla na obisk sestra Tončka, ki je služila kot dekla pri Amerikanki Dragici v Čabru, je nagovorila mamo, naj me pelje v lekarno.

V lekarni v Čabru me je pregledala visoka, črnolasa in močno našminkana lekarnarica, ki so ji rekli »Maka«, ne vem pa, kako ji je bilo res ime. Odstranila mi je ovoj in začela vpiti na mamo: »Ti nisi nobena mama! Jaz bi te dala zapreti! Uničila si otroka, saj bo ostal slep na oko! Zakaj nisi prišla takoj k zdravniku!« itd. itd. Vpila je še naprej na mamo, ki je s solznimi očmi stala ob meni. Potem mi je lekarnarica ob pomoči svoje pomočnice očistila obraz. Pod očesom sem imel veliko rano, vse pa je bilo tako zatečeno in hrastavo, da očesa sploh ni bilo videti.

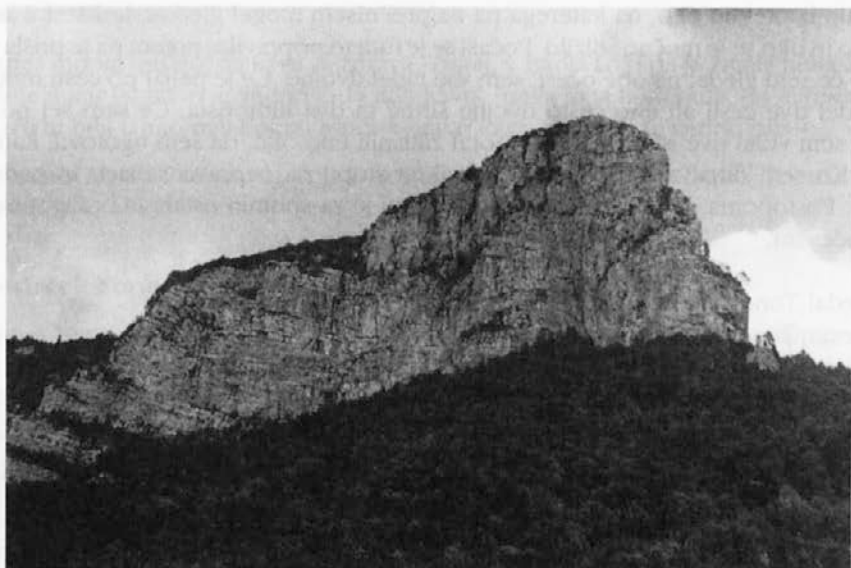
Lice sta mi očistili z neko tekočino in namazali z mastjo, na rano so mi dali velik obliž in mi nato zamotali glavo. Nekaj časa me je mama vodila na previjanje in sčasoma se je

prikazalo iz oteklin oko, na katerega pa najprej nisem mogel gledati, ker se mi je zelo bleščalo in oko se je močno solzilo. Počasi se je tudi to popravilo, potem pa je prišla nova težava: če sem gledal na obe očesi, sem vse videl dvojno. Če je peljal po cesti motorist, sem videl dve cesti ali eno cesto dvojne širine in dva motorista. Če sem šel po ozki stezici, sem videl dve stezici in sem moral zatisniti eno oko, da sem ugotovil, katera je prava. Ko sem dirjal za živino, sem nekajkrat stopil na nepravo stezico in padel po strmini. Postopoma pa je ta težava izginila in mi je za spomin ostala le brazgotina pod levim očesom.

Povedal Tone Križ iz Kočevja, rojen 1924 v Tropetih pri Čabru.
Kočevje, januar 1995.

Rimski most – V Črnem Potoku pri Čabru (občina Loški potok) je znameniti rimski most, kot mu pravijo domačini. Strokovnjaki pa se še niso potrudili, da bi ugotovili njegovo pravo starost. Je pa splošno znano, da je nekoč tam mimo, kjer je današnji Čabar (in torej tudi Črni Potok), peljala rimska cesta. Most, ki pelje preko potoka Črni potok, ima dva iz kamnja zložena oboka. Noben domačin ne ve, kako je dobil ime rimski most. Prav iz tega Črnega Potoka je doma tudi žena pripovedovalca Toneta Križa.

Loška stena nad vasjo Ložec je znamenita po okamnelem Možu, pa okamneli Babi, njegovi ženi, in okamnelem Otroku. V njej so ljudje videvali vile, ki so šrajale izza bršljana, kdaj je čas za kakšno delo in celo za rojevanje. Tu so se spreletavale coprnice. V okolici so strašili mračniki in nagajali škratljji. Znanstveniki pa ugotavljajo, da se tu mešajo celinski in morski (sredozemski) uplivi, da je tu zato največ padavin, da se tu prepleta sredozemsko, celinsko in alpsko rastlinstvo itd.

Cerkvica sv. Ane – Na hribčku nad Srobotnikom stoji stara cerkvica sv. Ane, kjer so Srobotničani pokopavali svoje pokojnike, dokler vasica ni izumrla. Mnogi domačini trdijo, da je prav ta cerkvica mejnik med kostelskim in gebarskim narečjem.

Kosec – Jože Štivec iz Grintovca je pokazal, kako so bili nekdanj opremljeni kosci. V levici ima koso in grablje, na desni rami pa stolček z železom na vrhu, na katerem so klepali (naostrili) koso. Danes imajo tu v glavnem različne kosilnice, nekateri pa še kosijo, kot so kosili nekdanj.

Fotografije: Jože Primc